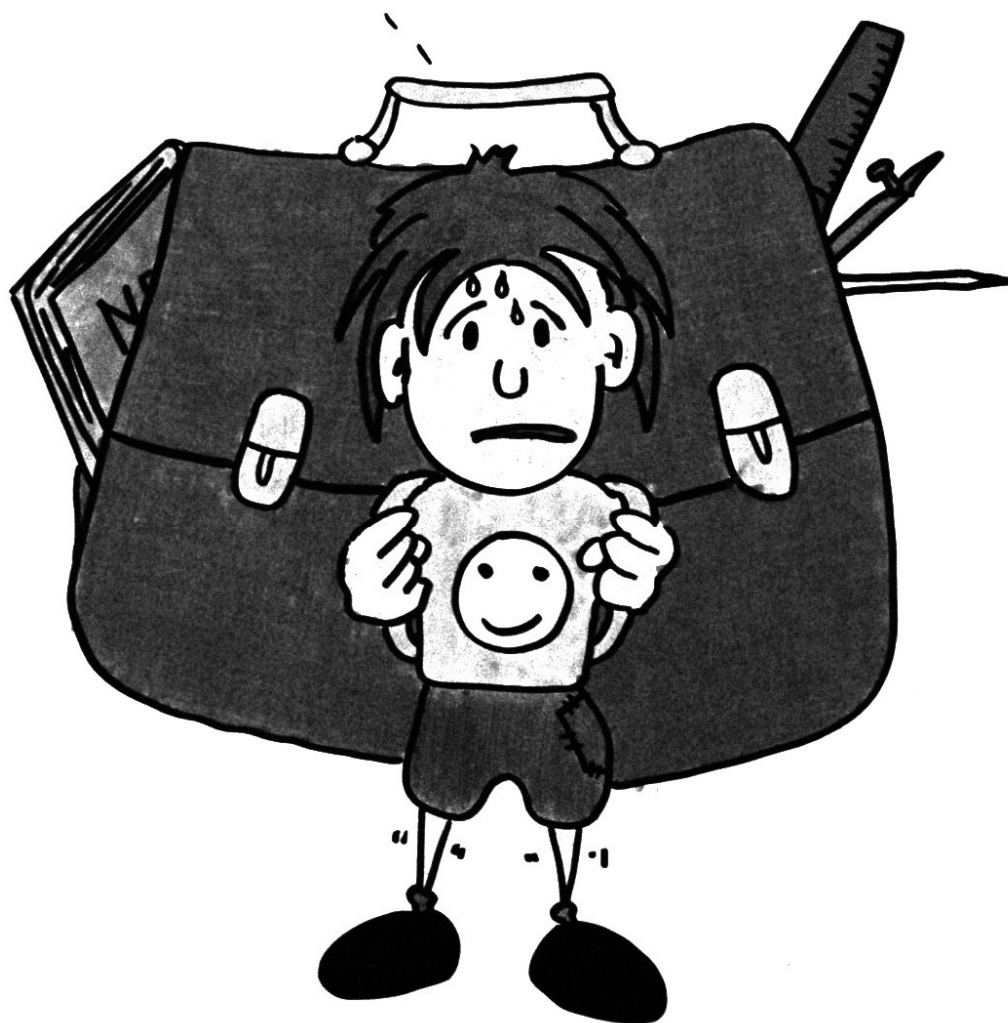

COACHINGSMAP

PRIKKELPAKKET

Sensibiliseringsproject rond kansarmoede en
kansenverrijking in het onderwijs

VOORWOORD

MARIETTA:

*Mijn kinderen zijn als goud
zodat het enige waar ik nog van hou.
Tegen de rest ben ik allemaal tegen
want die maken me maar verlegen.
Alleen maar roddels en gezever
en dat ligt mij dik op mijn lever.
Dit doe je allemaal verkeerd!
Heb je je lesje nu nog niet geleerd?
Alleen het negatieve wordt gezien
en voor het positieve krijg je nul op tien.
Anderen kunnen het slecht aan
om je vooruit te zien gaan.
Ze zien je liever blijven staan
zodat ze met roddelen verder kunnen gaan*

We hebben als groep heel wat negatieve ervaringen opgedaan met het onderwijs, maar er zijn ook mensen en gezinnen in onze groep, die mensen ontmoet hebben in datzelfde onderwijs, die wel het verschil maakten. We weten dat heel wat leerkrachten keihard werken om onze kinderen van goed onderwijs te voorzien... ook hen willen we hier vandaag niet vergeten.

Ouders van vzw 'T ANtWOORD

Inhoudsopgave

Inleiding		5	
1	Inhoud	6	
	1.1	Wat houdt het prikkelpakket in? 6	
	1.2	Waarom zou je het prikkelpakket gebruiken? 6	
2	Het prikkelpakket in drie stappen	7	
	2.1	Inhoudelijk 7	
		2.1.1 Stap 1: Bewustmaking 7	
		2.1.2 Stap 2: Zoeken naar oplossingen 7	
		2.1.3 Stap 3: Behoud en inbedding in de eigen school 7	
	2.2	Samenwerking met... 7	
	2.3	Doelstelling van het prikkelpakket en de coachingsmap 8	
3	Welke prikkels gebruiken we en hoe?	9	
	3.1	Stap 1: Bewustmaking tijdens het eerste schooljaar 9	
		3.1.1 Ludieke voorwerpen in de leerkrachtenkamer 9	
			3.1.1.1 Onthaal 9
			3.1.1.2 De bom 9
			3.1.1.3 De drempel 10
			3.1.1.4 Het gebit 12
			3.1.1.5 Het spel kwinkslag 13
			3.1.1.6 De tekeningen van de ouders van vzw 'T ANtWOORD 15
			3.1.1.7 De kerstkaart 16
			3.1.1.8 Sinterklaas 16
			3.1.1.9 CD "Zén waai misschien minder waard?" 17
			3.1.1.10 DVD "Getuigenissen in beeld" 17
			3.1.1.11 Onthaal oefening: groepsvorming 17
			3.1.1.12 Oefening rond vooroordelen en eerste indruk 18
			3.1.1.13 DVD "Wij tekenen voor de toekomst" en "Och Arme?!" 19
		3.1.2	Een stap verder ... 19
			3.1.2.1 Hoe sta ik als leerkracht tegenover kansenongelijkheid? 19
			3.1.2.2 Rollenspel 20
	3.2	Stap 2: Zoeken naar de oplossingen tijdens het tweede schooljaar 21	
		3.2.1	DVD: hoe een zorggesprek aanpakken? 21
		3.2.2	Getuigenissen van ervaringsdeskundigen 22
		3.2.3	Tentoonstelling: gebruik maken van de tekeningen 23
		3.2.4	Signaallijst 23
		3.2.5	Gids ouderbereik en Infogids ouderbetrokkenheid en leerlingparticipatie 24
	3.3	Stap 3: Behoud en inbedding in de eigen school 24	

4	Evaluatie	25
	4.1 De vragenlijst	25
	4.2 Zelfevaluatie	25
5	Bronnen	26
6	Educatieve materialen, spelen en methodieken rond kansarmoede	27

INLEIDING

“Meestal zijn het kinderen of jongeren die niet automatisch je sympathie oproepen: soms hebben ze een minder verzorgd voorkomen, zijn ze ongewassen, zijn ze erg impulsief en reageren ze erg agressief, zitten ze stil en schuchter in een hoekje omdat ze zelf geen contact durven nemen... Je krijgt ontzettend veel medelijden met hen en je wordt boos om de situatie thuis waarvan het kind het slachtoffer is of je wilt een stuk van de maatschappij veranderen. Dikwijls stellen we ons vragen over wat er later van deze kinderen of jongeren zal worden. Leert de school hen niet te weinig over hoe ze moeten overleven? Willen we te veel schoolse kennis en vaardigheden overbrengen? Zijn ze daar eigenlijk wel mee gebaat?”

Deze coachingsmap wil leerkrachtenteams met dit soort vragen aan de slag laten gaan. Ze wil de leerkrachten en directie de oogkleppen wegnemen en stimulansen geven om gelijke onderwijskansen aan te bieden. Het is belangrijk om met gans het leerkrachtenteam aan de slag te gaan zodat zij oog krijgen voor de kansbelemmerende factoren in hun klas en voor de kwetsbare kinderen/jongeren en hun problematieken.

In deze map kan je reacties terugvinden van de basisschool waar dit traject werd uitgetest. Zo komt een leerkracht, een zorgcoördinator en een onderwijsconsulent van Welzijn-Onderwijs Stad Turnhout, die de school coachte, aan het woord. Om dit veranderingsproces in meerdere scholen op gang te brengen, stelden we deze map samen waar het project van a tot z in uitgelegd staat. Op deze manier kunnen zorgcoördinatoren de rol van Welzijn-Onderwijs overnemen en op maat van hun team te werk gaan. Iets doen aan kansarmoede is geen zaak van de individuele leerkracht alleen. De bekommernis voor kansarmoede kan in het pedagogisch project van de school worden opgenomen. Het is belangrijk te weten welke kinderen/jongeren het minder goed hebben. Het willen uitzoeken hoe je kan inspelen op hun specifieke behoeften en op hun mogelijkheden, is een verantwoordelijkheid die moet gedeeld worden door alle teamleden.

Kinderen en jongeren hebben nood aan initiatief mogen nemen, aan uitdagende materialen en activiteiten die aangepast zijn aan hun mogelijkheden, aan exploreren en experimenten, aan gestuurd worden, aan veiligheid, aan duidelijkheid en structuur, aan warmte en aandacht, aan erkenning, aan succeservaringen, ... Kansarme kinderen/jongeren verschillen hierin immers niet van anderen.

In dit proces mogen ouders zeker niet ontbreken. Als school moet je alles in het werk kunnen stellen om een zo vlot mogelijk contact te hebben en te onderhouden. Wanneer ouders aanvoelen dat ze begrepen worden en ernstig worden genomen, ben je al goed op weg om kansarmoede om te buigen tot kansenrijkdom! Ouders moeten uiteraard ook hun taak opnemen in dit proces. Tips om dit te bereiken kan je lezen in de gids ouderbereik die Welzijn-Onderwijs heeft opgemaakt. Samen werken geeft het meeste kans op slagen!

Bij deze coachingsmap hoort een materialenkoffer waarmee je aan de slag kan en samenwerken aan het 'Project Kanserverrijking'. Ontlenen kan via: Welzijn-Onderwijs - Campus Blairon 200 - 2300 Turnhout - Tel.: 014 40 96 31 – mail: onderwijs@turnhout.be - www.turnhout.be.

1 INHOUD

1.1 Wat houdt het prikkelpakket in?

Het prikkelpakket is een sensibiliseringsproject dat zich richt naar scholen, meer specifiek naar leerkrachten die dagelijks met kansarmoede en zijn problemen in contact komen. Het prikkelpakket bestaat uit 3 hoofdstukken, in een eerste stap kan je kennis maken met de wereld van kansarme gezinnen en hun thuissituatie. Als tweede stap willen we je instrumenten aanbieden die je kunnen helpen kansarme kinderen te signaleren waarna de derde stap zal zijn deze kinderen te begeleiden. Je gaat samen met het leerkrachtenteam actief zoeken naar oplossingen om zo een discussie op gang te brengen.

In dit pakket vind je een hoop prikkels terug die leerkrachten kunnen sensibiliseren. Dit gaat van posters, ludieke voorwerpen in de leerkrachtenkamer, een DVD, een film over kansen in het onderwijs tot een spel rond multiculturaliteit.

1.2 Waarom zou je het prikkelpakket gebruiken?

Voor leerkrachten bestaan er nog verschillende vormen waarin zij ondersteuning krijgen over het aanpakken van maatschappelijk kwetsbare kinderen in hun klas. Het is niet altijd even gemakkelijk om hiermee om te gaan en daarom is het meer dan nodig de leerkracht hier ook in te ondersteunen.

Wanneer je met dit prikkelpakket aan de slag gaat:

- maak je kennis met de thuissituatie van kansarme gezinnen en welke problemen dit met zich meebrengt en dit uit de dagdagelijkse praktijk van de ouders;
- besef je welke impact de thuissituatie kan hebben op het onderwijs van kinderen/jongeren;
- wordt kansarmoede herkenbaar door middel van ludieke acties;
- wordt er met gans het leerkrachtenteam gezocht naar oplossingen op maat van de school;
- kunnen leerkrachten met signalen die ze opvangen in de klas aan de slag;
- krijg je een zicht op welke invloed je kan hebben op de onderwijskansen die je biedt aan kinderen/jongeren uit kansarme gezinnen;
- worden vooroordelen aan de kant geschoven.

2 **HET PRIKKELPAKKET IN 3 STAPPEN**

2.1 **Inhoudelijk**

2.1.1 **Stap 1: Bewustmaking**

Deze eerste stap is de belangrijkste. In deze stap willen we de leerkrachten kennis laten maken met de leefwereld van kansarmen en hen hiervan bewust maken. Het verplaatsen in de situatie van kansarmen is niet voor iedereen evident en het vraagt soms een grotere tijdsinvestering. Besteed hier dus voldoende tijd en aandacht aan.

Na de kennismaking met de leefwereld van kansarmen en de problemen die dit met zich meebrengt, worden leerkrachten ondersteund met het opmerken/opsporen van kinderen/jongeren die het moeilijk hebben.

Dankzij deze eerste stap zullen leerkrachten minder snel vooroordelen hebben en kinderen/jongeren minder snel een stempel geven. Ook zal het thema kansarmoede meer bespreekbaar worden binnen het leerkrachtenteam.

2.1.2 **Stap 2: Zoeken naar oplossingen**

Onderwijs is één van de oplossingsvelden voor kansarmoede. Een hogere opleiding biedt meer kansen tot meer werkzekerheid. Werkzekerheid betekent dan weer meer geld, goede huisvesting, gezonde voeding enzovoort. In deze stap worden middelen en instrumenten aangereikt om samen op zoek te gaan naar oplossingen op maat van de school. Bijvoorbeeld: hoe een zorggesprek doen, signaallijst kansarmoede gebruiken, enzovoort.

2.1.3 **Stap 3: Behoud en inbedding in de eigen school**

We willen de aandacht voor kansen in de klas bevorderen en verhogen. Het project wordt toegepast op de eigen schoolsituatie. Door het regelmatig herhalen van prikkels ga je het proces steeds meer bevorderen en verinnerlijken. De prikkels die in het eerste schooljaar zijn gegeven kunnen eventueel herhaald worden. Ook nieuwe leerkrachten willen we betrekken door korte herhalingen van stap 1.

2.2 **Samenwerking met....**

Welzijn-Onderwijs heeft samen met 'T ANTWOORD, een vereniging waar armen het woord nemen, de eerste stappen genomen om een sensibiliseringsproject (het prikkelpakket) op te starten. De samenwerking met 'T ANTWOORD was erg belangrijk omdat we zo echt rekening konden houden met de stem van de kwetsbaren. Deze ouders die in armoede leven hebben ook onze ogen geopend. We hebben van hen kunnen horen hoe zij naar de school, de leerkracht, de directeur, het klasgebeuren kijken.

Samen met een externe partner (CLB, pedagogisch begeleiders, diversiteitsconsulenten, onderwijsopbouwwerk in de buurt...) kan er worden gezocht naar de beste manier om het project toe te passen in de school. De school kiest zelf welke aspecten zij uit het project gebruiken om te werken aan sensibilisering en waar er nood aan is binnen de school.

Je moet rekening houden met het feit dat dit project toch wel een 2-tal schooljaren in beslag zal nemen om het zo goed mogelijk te kunnen inbedden in de school.

2.3 Doelstelling van het prikkelpakket en de coachingsmap

Uiteindelijk doel: alle leerkrachten in hun klas en school mogelijkheden en vaardigheden aanreiken om actief te werken aan gelijke kansen van elk kind.

We beogen het volgende eindresultaat:

- leerkrachten kunnen een aanzet geven rond gelijke kansen in de klas
- oog hebben voor de problematiek, oplossingen voorzien om tot meer gelijke onderwijskansen te komen
- leerkrachten zonder vooroordelen laten kijken naar kwetsbare kinderen

Verklaring bij de symbolen die gebruikt worden in de coachingsmap:

Welk doel heeft deze prikkel/methodiek?

Welke prikkel/methodiek wordt gehanteerd?

Reacties van leerkrachten, zorgleerkrachten, onderwijsconsulenten.

3 WELKE PRIKKELS GEBRUIKEN WE EN HOE?

3.1 STAP 1: Bewustmaking tijdens het eerste schooljaar

3.1.1 Ludieke voorwerpen in de leerkrachtenkamer

3.1.1.1 Onthaal

Wanneer je als school aan de slag wilt gaan met het prikkelpakket is het een leuke starter om leerkrachten op een aparte manier te verwelkomen op bijvoorbeeld een personeelsvergadering.

Hoe goed je bedoelingen ook zijn, het kan moeilijk zijn om mensen iets uit te leggen die onze taal, gebruiken en gewoonten niet machtig zijn. De weg naar school, de directie vinden, is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Daardoor is het vaak ook een hoge drempel voor ouders om naar de school te gaan. Bijvoorbeeld signalisatie in scholen die ouders waarnemen en vaak afschrikken.

Verwelkoming in een andere taal: welkomstwoord, wegwijzers naar de zaal, ...
Wegwijzers in andere talen, stopborden, drempels in deuropeningen, ...
Lint op de grond met de tekst "Directies en leerkrachten wachten hier".

3.1.1.2 De bom

Bewustmaken dat het praten over kinderen/jongeren ook kinderen/jongeren een stempel kan geven.

In de leerkrachtenkamer kunnen leerkrachten pauzeren en is er de kans om elkaar te ontmoeten in een rustige sfeer. Het kan veel deugd doen om even je verhaal kwijt te kunnen aan een naaste collega.

Soms krijgen leerlingen of families op deze manier ongewild een stempel opgedrukt. Een stempel die ze hun hele lagere schoolcarrière meedragen. Het is zelfs bijna menselijk om onbewust vooroordelen te hebben; je vergelijkt bijna automatisch broers of zussen met elkaar; je scheert ze al snel over dezelfde kam want het zijn immers kinderen van dezelfde ouders, die leven onder hetzelfde dak met dezelfde gewoontes en gebruiken, enzovoort.

Betrappen we onszelf ook wel eens op uitspraken zoals:

"Het is er ene van de familie Peeters en dan weet je het wel hoe laat het is."

"Zijn oudere broer en zus waren geen hoogvliegers, we zullen de lat bij hem ook maar niet te hoog leggen zeker." "Verwacht maar niet dat de papa van Elke naar school komt om zijn beroep uit te leggen. Ik heb hem vorig jaar nooit gezien op een oudercontact."

MAAR: Toch is ieder kind/jongere anders en verdient ieder kind een kans.

Materiaal: bol wol, paperclips, whiteboardkaartjes en whitboardstiften.

Je gooit de bol wol beurtelings in het rond naar alle deelnemers. De persoon die de bol wol vangt vertelt op welke manier hij in aanraking gekomen is met vooroordelen. Dit noteert hij in staakwoorden op de whiteboardkaartjes. Deze kaartjes kunnen achteraf in het spinnenweb van de bol wol gehangen worden. Dit spinnenweb wordt zichtbaar in bv. de leerkrachtenkamer opgehangen. Na een aantal weken kan de oefening andersom gedaan worden: laat leerkrachten vertellen hoe ze omgegaan zijn met deze vooroordelen. Dit kan dan weer op de kaartjes geschreven worden en in het web gehangen.

Alle deelnemers krijgen een papier op hun rug geplakt met de vraag "Wat denk je dat mijn hobby is?". Gedurende 5 minuten mag iedereen rondstappen en bij iedereen op de rug de vraag beantwoorden. Na 5 minuten overlopen we wat er op de papieren geschreven staat. Zijn er veel of weinig overeenkomsten met de dagdagelijkse praktijk en uitvoering van de hobby's?

LEERKRACHT:

"De bom' heeft aangezet tot nadenken. In het begin werd er wel eens naar verwezen"

ZORGCOÖRDINATOR:

"Deze actie trok zeker de aandacht. Er werd tijdens gesprekken wel eens naar verwezen."

ONDERWIJSCONSULENT:

"We wilden de aandacht van de onderwijzers trekken rond het omgaan met de informatie onder de collega's. Soms krijgen kinderen een stempel opgedrukt die ze de hele schoolcarrière meedragen. 'De bom' was een ludieke aanpak die volgens ons niet te aanvallend overkwam."

"De papa van Kevin is enige tijd geleden na een slepende ziekte gestorven. De mama was werkloos en geraakte niet alleen financieel maar ook emotioneel aan de grond. Kevin woonde met zijn mama in een oud, verwaarloosd huisje. De mama kreeg regelmatig depressieve buien waardoor ze vrij veel dronk. Kevin moest in die periode veel voor zichzelf zorgen. Boodschappen doen op eigen initiatief om brood op de plank te hebben, behoorde tot zijn dagelijkse bezigheden. Alleen opstaan, zich wassen en alleen naar school komen was hem ook niet vreemd. Hij was dan ook vaak te laat op school. Kevin zag er op sommige dagen vrij slordig uit en zijn kledij had veelal een muffe, vochtige geur. Hij werd dan ook vrij zelfden spontaan gekozen voor spelletjes, meestal als laatste. Dat maakte hem opstandig en als het spel dan uiteindelijk begon, speelde hij op leven en dood. Iedereen moest wijken. Precies alsof hij wilde bewijzen aan diegenen die hem niet gekozen hadden dat ze zich vergist hadden. Kevin was dan ook een jongen die iedereen op school kende. Je weet wel, Kevin van het tweede..." (Bron: "Omgaan met kansarmoede in de basisschool", pijnpunten-beleving-aanpak; F. LAEVERS, T. VANHOUTTE, C. DERYCKE; 2003 CEGO Publishers, 3000 LEUVEN p 14)

3.1.1.3 De drempel

Leerkrachten laten inzien hoe moeilijk de weg naar de leerkrachtenkamer voor ouders kan zijn. En wat een grote stap het betekent om naar een leerkracht of directie te stappen. Reflecteren over (on)zichtbare drempels aanwezig in de school.

Veel ouders komen niet naar de school, een oudercontact, een uitnodiging van de leerkracht om op gesprek te komen enzovoort. Hiervoor kunnen verschillende redenen zijn. In de meeste gevallen is het niet dat ze niet willen, maar durven ze gewoon de stap niet te zetten. Om niet meteen te veronderstellen dat de ouders niet geïnteresseerd zijn in het onderwijs en de prestaties van hun kind/jongere, is het misschien zinvol om eens na te denken waarom de ouders niet naar de school komen.

Om deze prikkel fysiek duidelijk te maken kan er de rode houten drempel geplaatst worden bij de ingang van de leerkrachtenkamer. Het kost moeite voor de leerkrachten om binnen te komen, ze moeten letterlijk de drempel nemen. Op deze drempel kan je overigens een boodschap bevestigen die tot nadenken stemt. Hierover kan je een groepsgebesprek organiseren. Hieruit kunnen vaak acties vloeien om de ouderbetrokkenheid te verhogen. Dit idee is dus louter een 'opstap' naar concretere en diepgaandere acties omtrent het betrekken van kwetsbare ouders en problemen die hiermee gepaard kunnen gaan.

Voorbeelden van hoe scholen drempel verlagend werken:

Op een papier noteren hoe jouw school, hoe jij als leerkracht drempelverlagend werkt. Je linkerbuur leest dit voor in de groep. Eventueel verduidelijken wat je precies bedoelt.

Oplossingen van de leerkrachten die deze methodiek aan de slag zijn gegaan:

- infoavond anderstalige nieuwkomers (met tolken) waar afspraken over de school worden verteld - verteltassen in de kleuterklas (dit zijn tassen met verschillende thema's in waarover verteld wordt in de klas, ouders worden uitgenodigd om deel te nemen aan dit gebeuren en worden zo gestimuleerd om ook thuis voor te lezen aan hun kinderen)
- werkgroep anderstalige nieuwkomers
- een positieve band opbouwen vooraleer er een probleem is (positief benaderen van het kind en zijn ouders, niet enkel wijzen op fouten of mislukkingen)
- brieven in een andere taal of letten op de taal die je gebruikt (geen schrijftaal)
- ouders laten helpen bij niet-talige activiteiten (verhogen van de betrokkenheid) bv. fruit schillen
- persoonlijk aanspreken van ouders door klasleerkracht- zorgleerkracht – directie op de speelplaats, 's morgens of 's avonds
- wekelijks ouderuurtje als hulp voor ouders die brieven moeilijk of niet kunnen lezen
- gebruik van pictogrammen in de school of in de schoolagenda
- open klasje: ouders komen met kinderen werken aan taakjes in de klas
- ouders aanspreken ivm (financiële) problemen via een vertrouwenspersoon
- zichtbaar /herkenbaar zijn voor ouders aan de schoolpoort (leerkrachten, zorgleerkrachten, directies)
- ouders aan de slag in het documentatiecentrum, bibliotheek, enz.
- brugfunctie: leden van de ouderraad
- zorgen dat de leerkrachten tijdig op school zijn voor vragen van ouders (de mensen zelf aanspreken, persoonlijke babbelen, werk maken van communicatie)
- betrokkenheid van ouders verhogen door ze persoonlijk uit te nodigen op een ouderraad – schoolfeest
- zorgoverleg intern – extern (intern: met de eigen collega's en zorgleerkrachten; extern: met andere instanties die in het belang van het kind of gezin worden uitgenodigd bv. gezinsbegeleiding)
- kinderen in de klas laten ophalen door de ouders
- kerstdrink voor de ouders en hun kinderen vlak na het einde van de lessen
- brochures in andere taal naast het Nederlands
- taalvakanties stimuleren
- leerkracht islam kan een aanspreekpunt voor gezinnen
- prikkelpakket voor leerkrachten (bewustwording kansarmoede)
- spelletjesavond voor ouders of ouders/kinderen
- ouderbrieven vereenvoudigen
- oudercontact (gezellig, plaats in het schoolgebouw)
- peterschap ouders onder elkaar
- moedergroep/vadergroep
- ouderuurtje kleuterschool – lagere school
- zoveel mogelijk uitstappen in de buurt (geen onkosten)
- dialect praten of juist niet (weten welke mensen dit wel of niet goed vinden en je daaraan aanpassen)
- tolk (dove ouders)
- het onthaal verzorgen bij een inschrijving: tijd maken voor de mensen
- over een onderwerp praten waarvan je denkt dat het een onderwerp is dat hen wel ligt, iets uit hun leefwereld (bv. hun thuisland bij andere nationaliteiten) = ijsbreker

Een modeshow gelopen door het zorgteam kan een opener zijn bij het reflectiemoment over drempelverlagend werken binnen de school. In deze modeshow worden voorwerpen getoond die mogelijk drempels vormen voor gezinnen. Je kan dit toepassen op de context van de school of aan de slag gaan met volgende voorbeelden:

Een moeder kwam nooit in de winter naar het oudercontact om de simpele reden dat ze geen winterjas had. Een vader durfde nooit naar het oudercontact komen omdat hij bijna geen goede tanden meer had en dringend een nieuw gebit nodig had. Sommige ouders mijden elke contact met de school omdat ze bang zijn aangesproken te worden over hun onbetaalde schoolrekeningen. Voor alleenstaande ouders is het niet vanzelfsprekend om kinderopvang te vinden die betaalbaar is, om zo toch op het oudercontact te geraken. Directie met een chique uiterlijk (maatpak) schrikt soms af. Angstige personen met negatieve schoolervaringen projecteren deze vaak naar de schoolsituatie van hun kinderen en durven daardoor niet naar de school te stappen.

Op een ludieke manier tonen welke drempels naar de school te hoog zijn.

De boodschap die we willen meegeven is; oordeel niet te snel, geef mensen meerdere kansen, zoek de échte reden waarom ouders niet komen en ga naar ze toe in plaats van ze naar de school te halen, heb aandacht voor analfabeten, anderstaligen, ...

LEERKRACHT:

“De bedoeling was in het begin niet duidelijk. De drempel werd aan de kant geschoven”.

ZORGCOÖRDINATOR:

“Het idee was goed, de drempel werd ervaren als zijnde een last en werd aan de kant geschoven. Er was een gevoel van frustratie. Door groepsgesprekken hebben we dit omgebogen en de leerkrachten in de context van de ouders laten denken.”

ONDERWIJSCONSULENT:

“De bedoeling was om leerkrachten tijdens de oudercontacten te wijzen op de drempel die er voor sommige ouders is om de stap naar de school te zetten. Zoals uit de praktijk bleek werd hij al gauw aan de kant geschoven. Nabespreking is echt nodig om de leerkrachten erbij te doenilstaan. Het idee erachter positief en de moeite waard om eens te proberen.”

3.1.1.4 Het gebit

Aantonen dat er kleine redenen bestaan waardoor een ouder niet naar de school durft te stappen. Sta stil bij de manier van communiceren met ouders.

Sommige ouders komen niet naar het oudercontact. Verschillende redenen zijn mogelijk: dialect praten, niet durven praten omdat tanden ontbreken, geen verzorgd gebit hebben, de informatie over het oudercontact die wordt meegegeven op de brief is niet verstaanbaar enzovoort. Ook deze ouders hebben interesse in hun kind maar durven zich vaak niet te vertonen.

Samen met leerkrachten kan je nadenken over redenen die ouders zouden kunnen tegenhouden om de stap naar school te zetten. Hou er rekening mee dat je ouders in hun eigen “taal” aanspreekt en niet te veel met “dure” woorden gooit. Hou vakjargon best achterwege! Om het gesprek te openen kan je gebruik maken van de tekeningen rond communiceren. Op deze prenten tonen ouders waarom ze het moeilijk vinden om in communicatie te gaan met de school, de directie, de leerkracht enzovoort.

In de box is er een geheugensteuntje terug te vinden dat scholen kunnen kopiëren voor alle leerkrachten. Het gebitmannetje is een ludieke manier om leerkrachten te doen stilstaan bij het communicatieproces met ouders bij bv. een oudercontact. Daarnaast vind je in de box een ABC van het onderwijs terug. Dit is een handige lijst met vaakvoorkomend “vakjargon” dat in scholen gehanteerd wordt. Hier kunnen leerkrachten opzoeken op welke manier ze sommige woorden (bv. zorgleerkracht) in gemakkelijkere bewoordingen kunnen uitspreken.

3.1.1.5 Het spel kwinkslag (speeltijd: 25 minuten, nabespreking: 20 minuten)

Leren omgaan met verschillen en leren non-verbaal communiceren. Bewust worden van de culturele verschillen die kansarmoede met zich meebrengt.

Het kaartspel kwinkslag is een simulatiespel waarbij de spelers geconfronteerd worden met medespelers die, ondanks vele schijnbare overeenkomsten, dingen op een verschillende manier doen. De spelers worden uitgedaagd om deze verschillen te ontdekken en om strategieën te bedenken waarmee ze deze verschillen kunnen overstijgen.

Spelregels

Je speelt met een kaartspel waarbij iedere set enkel de kaarten van aas tot 7 bevatten, in totaal dus 28 kaarten. Per tafel zijn er verschillende spelregels. De deelnemers mogen zeker niet weten dat de spelregels in de verschillende ploegen lichtjes verschillen!

De verschillende spelregels zijn:

Versie 1: aas laag, ruiten troef en troef enkel gebruiken als dat de enige mogelijkheid is

Versie 2: aas hoog, ruiten troef en troef altijd gebruiken

Versie 3: aas laag, schoppen troef en troef enkel gebruiken als dat de enige mogelijkheid is

Versie 4: aas hoog, schoppen troef en troef altijd gebruiken

Er worden 4 groepjes van 4 gevormd (= 16 personen) De andere leerkrachten zijn observator (± 14 personen). In elke hoek staat een tafel waar 1 groepje aan kan gaan zitten.

Er zijn vooraf kaartjes gemaakt met daarop:

tafel 1 (4 keer)

tafel 2 (4 keer)

tafel 3 (4 keer)

tafel 4 (4 keer)

observator (14 keer)

Deze kaartjes worden uitgedeeld aan de deelnemers van het spel om hen onder te verdelen.

Tafel 1 is de hoogste tafel en tafel 4 de laagste, de bedoeling is om op te klimmen naar de hoogste tafel. De spelers plaatsen zich bij de aangeduide tafel.

De observatoren worden naar buiten gestuurd en krijgen een kleine uitleg over de bedoeling. Zij moeten de reacties van de spelers observeren en dienen eigenlijk ook als barrière tussen de groepen. Het is belangrijk dat de observatoren niet praten maar enkel toeschouwen. Op deze manier mengen ze zich niet in het spel en beïnvloeden ze de situatie zo weinig mogelijk.

Vanaf dat de observatoren terug in de zaal zijn worden de spelregels uitgedeeld die de groepen individueel kunnen lezen. Als je de spelregels vroeger zou uitdelen bestaat de kans dat de essentie van het spel reeds achterhaald zal zijn en dat zou jammer zijn natuurlijk. Na enkele minuten zal er over gegaan worden tot het spelen.

Tijdens de eerste fase van het spel mogen de groepsleden nog spreken met elkaar, de bedoeling is om de regels onder de knie te krijgen. Wanneer de spelers de regels door hebben, onderbreken we het spel (fase 2) en zeggen dat ze vanaf nu niet meer mogen praten (en ook niets mogen opschrijven), gebaren mogen wel gebruikt worden. Vanaf dit moment wordt er per spel de punten bijgehouden, per slag 1 punt.

In de derde fase wordt het spel terug stilgelegd en gevraagd om alle punten op te tellen. Diegene met de hoogste score gaat een tafel naar omhoog en diegene met de laagste score een tafel omlaag. De speler met de hoogste punten op tafel 1 blijft zitten net zoals de speler met de laagste punten van tafel 4. Bij een gelijke score (een gelijk aantal slagen) moet de persoon die reeds het langst aan de tafel zit de tafel te verlaten. Wanneer er is doorgeschoven, wordt het spel terug aangevat met de nieuwe spelers. De punten worden terug op 0 gezet. Er mag nog altijd niet gepraat worden!

Na enkele spelletjes wordt het spel kwinkslag afgesloten (na 25 minuten)

Bij elke tafel liggen andere regels, de basis van het spel blijft hetzelfde maar de hoogste en laagste kaart verschillen samen met de troefkaarten.

Nabespreking:

Leg de link tussen het kaartspel en de realiteit! Hoe reageer je als je terechtkomt in een omgeving waar andere regels gelden? In een situatie met verschillende regels zijn er alles bij elkaar 5 verschillende mogelijkheden van reacties. Het is niet zo dat één van de mogelijke reacties de beste is.

- 1) Dominantie: ik leg mijn regels op aan een ander
- 2) Aanpassing: ik pas mij als nieuweling aan de regels van de groep aan
- 3) Vermijden: ik doe net of ik niets merk en maak er geen problemen rond
- 4) Compromis: ik doe het een beetje op mijn manier en jij een beetje op jouw manier
- 5) Synergie: een nieuwe manier creëren (nieuwe regels) om de situatie aan te pakken.

Afhankelijk van de situatie moet je bekijken welke reactie op dat moment de meest effectieve is. Het is wel belangrijk om je bewust te zijn van het feit dat er verschillende manieren bestaan om te reageren. Hoe uitgebreider je reactiemogelijkheden, hoe meer kans dat je een conflictsituatie de baas kan.

Volgende items kunnen behandeld worden:

- Vraag naar de spelers toe:
Wat is er jullie opgevallen?
- Vraag naar de observatoren toe:
Wat is er jullie opgevallen?
- Link naar de realiteit! Haal voorbeelden aan uit de school of klas.
- Toelichting van de reactiemogelijkheden van mensen.
- Eigen ervaringen: anderstalige nieuwkomers?

Mogelijke spelvariëaties:

Een eerste mogelijke variatie bestaat er in om de spelers wel de kans te geven om een drietal minuten te praten na elke tafelwissel. Hierdoor kunnen er interessante gegevens (uitspraken, tactieken, discussies,...) ontstaan die handig van pas kunnen komen tijdens de nabespreking.

Een tweede mogelijkheid bestaat er in om per tafel enkele kaartjes te voorzien waarop de verschillende mogelijke reacties te vinden zijn. De leerkrachten trekken vooraf één van deze kaartjes en zullen, door inleving in een bepaalde rol, voor zichzelf kunnen uitmaken of hij/zij zich goed voelt bij deze reactie. Tevens kunnen ze doorheen het spel nagaan welke reacties de andere leerkrachten hebben getrokken. Uiteraard kan deze manier van spelen pas uitgevoerd worden nadat, door voorgaande spelletjes, de verschillende mogelijke reacties duidelijk naar voor kwamen en hiernaar wordt verwezen tijdens een tussentijdse bespreking (bijvoorbeeld in de verschillende kleine groepjes).

LEERKRACHT:

“De collega’s vonden het een prettig ervaringsspel.”

ZORGCOÖRDINATOR:

“Dit was leuk. De bedoeling achter het spel was voor iedereen duidelijk.”

ONDERWIJSCONSULENT:

“We merkten dat de onderwijzers dit een aangenaam, gezellig moment vonden. Bij de nabespreking is het belangrijk dat je goed voorbereidt.”

3.1.1.6 De tekeningen van de ouders van vzw 'T ANTWOORD

De leerkrachten leren inleven de leefwereld van kwetsbare gezinnen en het bewustzijn rond kansenverrijking bij leerkrachten verder aanwakkeren.

Beelden zeggen meer dan woorden. Via verschillende tekeningen, onderverdeeld in de thema's 'Communiceren', 'Welbevinden', 'Schoolkosten', 'Kansarmoede' laten deze ouders van vzw 'T ANTWOORD ons zien hoe zij het schoolgebeuren ervaren. Bovendien gunnen ze ons ook een blik op hun eigen thuissituatie; hun leefwereld.

Deze tekeningen zijn gebundeld in een brochure die je in de box terug vindt. De tekeningen die in de brochure werden opgenomen zijn telkens van wat commentaar voorzien. Zo is het mogelijk om dieper in te gaan op de uitgebeelde situaties en de boodschap die de vader of moeder ermee wil overbrengen.

LEERKRACHT:

“De collega’s vonden de tentoonstelling erg confronterend: de tekeningen toonden een voor hen onbekende wereld. Ze waren unaniem positief over deze actie. Er werd nog regelmatig over nagepraat.”

ZORGCOÖRDINATOR:

“De tekeningen werden bekeken en besproken. Ze hebben mensen met de neus op de feiten gedrukt.”

ONDERWIJSCONSULENT:

“Een schot in de roos! De ouders waren apetrots en leerkrachten toonden interesse en appreciatie.”

De tentoonstelling van de tekeningen werd in de pilotschool op het startmoment van het sensibiliseringsproject gebruikt als “feestelijke” opener van het project. De kunstenaars zelf waren ook aanwezig. Zo konden de leerkrachten eventueel vragen stellen over de tekening. Echt in dialoog gaan met de ouders (kunstenaars) was nog een stap te ver. Dat komt wel terug in een volgende stap (zie 3.2.3).

3.1.1.7 De kerstkaart

Leerkrachten bewust maken van de gelijke kansen in het onderwijs en oog hebben voor de moeilijke periodes van het jaar.

Rond Kerstmis kan er in alle leerkrachtenbakjes een kerstkaart gepost worden. Op deze kerstkaart staat, naast de beste wensen, ook een gedicht gericht op de bewustmaking van gelijke kansen in het onderwijs. Als dit niet haalbaar is, kunnen de 3 kerstkaarten die terug te vinden zijn in de box op de tafel in de leerkrachtenkamer gezet worden.

LEERKRACHT:

“De kaart was niet erg opvallend. Toch denk ik dat iedereen het gelezen heeft.”

ZORGCOÖRDINATOR:

“Weinig opvallend, weinig indruk, weinig impact.” “Ik hoorde toevallig wat later een leerkracht zeggen dat ze “gepakt” was door de tekening, dat ze er de hele dag aan gedacht heeft.”

ONDERWIJSCONSULENT:

“Een klein prikkeltje dat de onderwijzers eveneens bedankt voor hun medewerking.”

3.1.1.8 Sinterklaas

Oog hebben voor de moeilijke periodes van het jaar voor kwetsbare gezinnen.

Deze prikkel wil duidelijk maken aan de leerkrachten dat de Sint niet bij elk kind/jongere even overvloedig komt. We trachten de leerkracht door de ogen van een kwetsbaar kind/jongere te laten kijken.

Zo kan je aan de slag gaan met een tekening gemaakt door één van de ouders van 'T ANTWOORD vzw. Deze tekening bevat de boodschap dat de Sint niet overal veel cadeautjes kan brengen, ook al zijn de kinderen/jongeren zo braaf geweest. Je kan deze tekening terugvinden in de map 'Schoolkosten' die in de box aanwezig is. Daarnaast kan je gebruik maken van de posten van het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord nemen 'Sinterklaas komt niet'. Deze kan je tijdens of in aanloop naar de Sinterklaasperiode ophangen in de leerkrachtenkamer.

Uiteraard kan deze actie worden opengetrokken naar meerdere feestdagen en andere 'vanzelfsprekendheden'. Hierdoor kunnen de leerkrachten nogmaals herinnerd worden aan de boodschap dat niet elk kind van dezelfde 'luxe' kan genieten. Mogelijke thema's: Kerstmis, verjaardagen, Pasen, carnaval, moeder- en vaderdag, grootouderfeest, open klasdag, na vakantieperiodes, bij de keuze van studie-uitstappen, enzovoort.

3.1.1.9 CD “Zén waai misschien minder waard?”

Stilstaan bij de situatie van kansarme gezinnen en hun problematieken.

Deze CD werd samengesteld naar aanleiding van 17 oktober: ‘Dag van verzet tegen armoede en uitsluiting’. Met deze CD wensen de verenigingen waar armen het woord nemen uit Herentals, Geel, Mol en Turnhout mensen bewust te maken over hun situatie: “Armoede is geen probleem van derde wereld of grote steden alleen. Ook in de Kempen zijn er mensen die het minder breed hebben.”.

Deze CD kan opgezet worden tijdens een stille oefening of een moment dat mensen binnen komen in een lokaal en moeten wachten of tijdens een pauze.

3.1.1.10 DVD “Getuigenissen in beeld”

Deze DVD kwam tot stand in samenwerking met de ouders van vzw 'T ANTWOORD en een studente van de Lerarenopleiding in Turnhout.

Op een ludieke manier de ervaringen die ouders met onderwijs hebben, weer te geven om zo leerkrachten te laten kennismaken met de leefwereld van kwetsbare gezinnen.

Aan deze ervaringen zijn goede praktijkvoorbeelden van Turnhoutse scholen gekoppeld. Op deze manier merken ouders dat Turnhouse scholen toch heel wat inspanningen leveren om een kansenvrijkend milieu te creëren.

Leerlingen, leerkrachten en directies nemen het woord en vertellen hoe zij hierrond creatief werken in hun school/klas. Dankzij deze DVD hopen we dat scholen van elkaar kunnen leren en ermee aan de slag gaan om zo te werken aan een onderwijs waar iedereen zich goed voelt.

De thema's die aan bod komen zijn:

- internet
- oudercontact
- schoolkosten
- Sinterklaas
- drempel/ouderbetrokkenheid
- tussendoortjes/verjaardagen
- ouderbrieven
- welbevinden
- kansarmoede
- kinderen met leermoeilijkheden
- leerlingparticipatie

3.1.1.11 Onthaaloefening – groepsvorming

Leren omgaan met verschillen en leren non-verbaal communiceren. Bewust worden van de culturele verschillen die kansarmoede met zich meebrengt.

Deze oefening om groepen te vormen werd ontwikkeld door DocAtlas. Het laat de leerkrachten kennis maken met problemen die mensen ervaren wanneer ze in communicatie treden met anderstaligen.

De grote groep leerkrachten wordt verdeeld in kleinere groepjes voor een bepaalde opdracht (bijvoorbeeld voor je met de tekeningen van 'T ANtWOORD aan de slag gaat). Iedere leerkracht krijgt een land op zijn hoofd geplakt met een sticker of post-its. Dan is het de bedoeling dat de leerkrachten de groepen gaan vormen zonder te praten. Ze mogen gebaren gebruiken, wijzen naar elkaar, enz. Nadien kan je bevragen welk gevoel ze hierbij hadden en laat dit projecteren op het dagdagelijkse leven. Heb je deze ervaring nogal eens gehad? Kan je je inbeelden wat dit betekent voor ouders van kinderen/jongeren bij jou op school? Enzovoort.

Materiaal: stickers of post-its met verschillende landen op

Variaties: "Een vreemde eend in de bijt" en "Etiketten" uit 'Allemaal Anders – Allemaal Gelijk', educatief pakket. Gratis te downloaden op <http://www.vormen.org/AllemaalAnders/> (en dan klikken bij overzicht van de activiteiten).

3.1.1.12 Oefening rond vooroordelen en eerste indrukken

Bewustmaken dat eerste indrukken vaak niet zijn wat ze lijken en dat je hierdoor vaak ouders en kinderen/jongeren op een andere manier benadert en behandelt.

Een eerste indruk is snel gemaakt en vaak uit je dit ook door je gedrag. Deze oefening laat je kennis maken met dit fenomeen en doet je hierbij stilstaan. Ze is erop gericht de leerkrachten bewust te maken van de risico's van vooroordelen.

De oefening begint met een aantal foto's van mensen, waarover de leerkrachten hun mening moeten geven. Ze moeten op basis van het uiterlijk van deze mensen inschatten wat bijvoorbeeld hun beroep en sociale status zouden zijn. Het is belangrijk om de leerkrachten erop te wijzen dat we dit constant doen in het dagelijks leven. Mensen hebben immers een aangeboren neiging om anderen bij een eerste contact snel te beoordelen op basis van hun uiterlijk. Op zich is dit niet slecht, maar de leerkrachten moeten zich wel bewust zijn van het gevaar dat hieraan verbonden is, namelijk het feit dat hun eerste indruk heel vaak niet klopt. Dit zal duidelijk blijken wanneer de ware kenmerken van deze personen besproken worden.

Verdeel de leerkrachten in verschillende groepen (dit kan aan de hand van de methodiek "onthaaloefening - groepsvorming). Per groep leg je een pakket foto's klaar en invulbladen. Geef de groepen de tijd om de papieren in te vullen. Geef niet te veel informatie op voorhand mee. Het is de bedoeling dat de leerkrachten met een open geest naar de foto's kijken en op hun gevoel afgaan. Als alle groepen klaar zijn, hang je per persoon de papieren zichtbaar op. Zo kunnen de verschillende groepen van mekaar zien wat ze ingevuld hebben. Dan overloop je wat de "correcte" antwoorden zijn. Je vertelt wie de personen op de foto echt zijn, welke beroep ze hebben, met welke auto ze rijden, welke opleiding ze hebben genoten, enzovoort. Laat reacties vrij komen en lok deze ook uit. Vraag bijvoorbeeld waarom ze dat antwoord gegeven hebben.

Nabespreking van de foto's

Als de leerkrachten hun mening gegeven hebben, leg je zelf telkens uit wie de personen echt zijn en wat hun beroep is, enzovoort. Uit deze nabespreking moet blijken dat de eerste indruk die we van iemand hebben, vaak niet correct is. Uiterlijke kenmerken stemmen immers niet altijd overeen met iemands echte persoonlijkheid.

Het is belangrijk dat je uitlegt dat het logisch is dat we afgaan op het uiterlijk van iemand, omdat dat het eerste is wat je ziet. Je moet echter wel benadrukken dat de leerkrachten hierbij voorzichtig moeten zijn omdat hun oordeel vaak onterecht is.

3.1.1.13 DVD “Wij tekenen voor de toekomst” en “Och arme?!”

Deze DVD werd opgemaakt naar aanleiding van de Campagnereportage van Welzijnszorg uit 2007. Uit een vergelijkende studie blijkt dat het Vlaamse onderwijs in wiskunde en wetenschappen tot het beste van de wereld behoort. Ook op het vlak van leesvaardigheid doet Vlaanderen het goed. En toch loopt er iets fout. Van bij de start hebben kinderen en jongeren in (kans)armoede niet dezelfde slaagkansen. De diepe kenniskloof tussen sterke en zwakke leerlingen is (wereldwijd) nergens groter dan bij ons. Met deze campagne tekent Welzijnszorg, samen met verschillende partners, voor een toekomst boordevol kansen voor onze jeugd van tegenwoordig.

Bij de DVD zitten verwerkingstips om met leerkrachten en leerlingen aan de slag te gaan.

3.1.2 Een stap verder ...

3.1.2.1 Hoe sta ik als leerkracht tegenover kansenongelijkheid?

Stilstaan bij onze eigen bevindingen en standpunten omtrent kansarmoede in het onderwijs.

Leert de school de leerlingen niet te weinig over hoe ze moeten overleven in hun wereld? Willen we te veel schoolse kennis en vaardigheden overbrengen? Zijn ze daar eigenlijk wel mee gebaat? Vanuit de inleiding werd reeds duidelijk dat we ons gedurende de uitvoering van dit prikkelpakket onder andere richten op dergelijke essentiële vragen.

In de bewustwording van deze problematiek is het van absoluut belang om stil te staan bij je voorkennis, bevindingen, standpunten en ideeën hieromtrent.

Om dit proces te bevorderen volgen hier enkele richtvragen die aanleiding kunnen geven tot een blik naar jezelf, een discussie of stof tot nadenken ...

- Hoe sta ik hier als mens en als leerkracht tegenover?
- Schenkt onze school vandaag de dag voldoende aandacht aan de moeilijke situaties waarin leerlingen zich kunnen bevinden (in de schoolcultuur, tijdens schoolfeesten, in contacten met ouders, in de leerkrachtenkamer,...)?
- Hoe ga ik momenteel om met leerlingen in mijn klas die vertoeven in een moeilijke (thuis)situatie zoals bijvoorbeeld armoede, kindermishandeling,... ?
- In welke mate zou ik tijdens mijn lessen (of op de school) rekening moeten houden met kansarme leerlingen? Hoe zou je het probleem kenbaar maken aan zijn/haar klasgenootjes?
- Hoe zou je als leerkracht een bijdrage kunnen leveren aan een betere omgang met kansarmoede in het onderwijs?

Deze vragen kunnen een aanzet (of overgang) bieden om te komen tot fase 2 (Zoeken naar oplossingen tijdens het tweede schooljaar).

3.1.2.2 Rollenspel

Door levensechte situaties een beeld krijgen van kansarmoede in al zijn facetten.

Een werkvorm die heel wat leerrijke reacties of inzichten met zich kan meebrengen is een rollenspel. Via een rollenspel leg je de link naar de werkcontext en het doelpubliek (leerlingen en ouders). Je kan een rollenspel in dit project perfect gebruiken zowel tijdens STAP 1, bewustmaking tijdens het eerste schooljaar als bij STAP 2, zoeken naar oplossingen tijdens het tweede schooljaar.

Voorbeelden

Rollen: vader, moeder en kind

Situatie: De familie X is een gezin dat het thuis niet zo erg breed heeft. Vader en moeder gaan de hele dag werken om brood op de plank te krijgen. Johan, enig kind in dit gezin, is dus vaak alleen thuis en krijgt steeds de opdracht om alle klusjes zelf te doen. Hierdoor is hij op school vaak in gedachten verzonken en erg moe. De leerkracht vindt dit gedrag ongehoord en gaat er telkens op in.

Rollen: vader, moeder en kind

Situatie: De ouders van Mohammed en Emre kregen een uitnodiging voor het schoolfeest. De ouders weten niet zo goed of ze op deze uitnodiging zullen ingaan, ze zijn de Nederlandse taal niet echt machtig, kennen geen andere ouders en voelen zich erg onzeker. Toch proberen Mohammed en Emre hun ouders te overtuigen, ze moeten immers een toneeltje spelen tijdens dit schoolfeest!

Rollen: leerling, enkele medeleerlingen en leerkracht

Situatie:

1. Bart komt, voor de tweede maal in dezelfde week, te laat aan op de school. Hoe reageer je hierop als leerkracht?
2. De leerkracht geeft de andere leerlingen een opdracht en gaat bij Bart om een verklaring vragen. Die vertelt hem dat hij 's morgens thuis alles moet doen voor zijn klein broertje en zusje omdat zijn mama bijna nooit thuis is. Hoe reageer je hierop als leerkracht?
3. Bart is een dag later weer te laat! Zijn klasgenootjes maken duidelijk dat hij een straf verdient, want andere leerlingen zouden volgens hen ook gestraft worden. Hoe reageer je hierop als leerkracht?

Nabespreking

Om het leereffect te vergroten is het belangrijk om na elk rollenspel kort de situatie te bespreken en te linken aan het werkveld. Enkele hulpvragen hierbij kunnen zijn:

Hoe voelde je je bij je rol?

In welke mate belemmert de thuissituatie de ontwikkeling van het kind?

Zijn er andere manieren hoe men met deze situatie kan omgaan?

3.2 STAP 2: Zoeken naar oplossingen tijdens het tweede schooljaar

3.2.1 DVD: hoe een zorggesprek aanpakken ?

Een zorggesprek beter leren afstemmen op de betrokken ouders.

Directies, zorgcoördinatoren of klasleerkrachten krijgen frequent te maken met gesprekken met ouders. Dit zullen gesprekken zijn met ouders die zeer betrokken zijn met het schoolgebeuren van hun kind, maar evenzeer ook met ouders die de stap naar de school moeilijk durven zetten. Dit kunnen Nederlandstalige ouders zijn, anderstalige ouders, gescheiden ouders,.... Elke ouder gaat anders om met het schoolgebeuren van hun kind en elke ouder heeft een andere sociaal - culturele achtergrond.

Hoe ga je om met deze verschillen? Benader je deze verschillende ouders telkens op een verschillende manier? Of net niet? Hoe nodig je ouders uit voor een gesprek? Persoonlijk of schriftelijk? Hoe bereid je een zorggesprek goed voor? Hoe gebruik je de tijd die je voorhanden hebt voor een gesprek efficiënt? Hoe voorkom je conflicten wanneer je een zorgpunt dient aan te brengen tijdens een gesprek? Hoe bereik je tijdens een gesprek uiteindelijk wat je wil? Hoe moet je actief luisteren?

Uit al deze vragen blijkt dat zorggesprekken met ouders zeker niet vanzelfsprekend of gemakkelijk zijn. Samen met zorgcoördinatoren/onderwijzers uit het kleuteronderwijs van de Turnhoutse regio dachten we hier samen ook over na. Zo werkten we een ludiek filmpje uit met twee voorbeelden van een zorggesprek, dit onderverdeeld in 4 delen. Mede hierdoor kan het voor een leerkrachtenteam een goede oefening zijn om samen eens na te denken over wat er in de film te zien is. Zo kunnen leerkrachten stilstaan bij de methodes die ze zelf hanteren en of deze al dan niet geoptimaliseerd kunnen worden. In het prikkelpakket kan je dan ook een bundeltje met de nabesprekingsbladen vinden zodat leerkrachten per onderdeel van de film de positieve en negatieve zaken kunnen noteren. Ook zal je een verwerkte nabespreking vinden, zodat de gespreksleider van deze oefening zelf ook kan aanvullen met positieve en negatieve elementen van elk filmonderdeel (indien het gesprek zou stilvallen).

Hier bovenop willen we nog wat extra tips aanreiken omtrent het praten met ouders over zorg. Deze kan je terugvinden in de "Infogids Ouderbereik" voor basisonderwijs en "Gids ouderbetrokkenheid en leerlingparticipatie" voor secundair onderwijs. Beide gidsen zijn te verkrijgen bij Welzijn-Onderwijs" of downloaden op www.turnhout.be.

ZORGCOÖRDINATOR:

"Heel herkenbare situaties! Er kwamen ook onderwerpen aan bod waar we zelf soms ook mee in de fout gaan (bv. vakjargon gebruiken). Het is een goed idee om bij het eerste contact een beetje uitleg te geven waarover je met de ouder wil praten, hoewel dit soms moeilijk is wanneer de ouder blijft doorvragen. De leerkrachten vonden het zeker zinvol om op deze manier eens naar het oudercontact te kijken, omdat wij er niet altijd bij stilstaan wat dit betekent voor een ouder. De bereikbaarheid van de leerkracht werd ook besproken: een kleuterleid(st)er ziet veel van de ouders dagelijks, dit is zeker niet het geval in de lagere school. Daardoor wordt de drempel voor de ouders om iets te vragen of te melden veel groter. Ook werd gezegd dat het oudercontact een must is om een beeld te krijgen van de thuissituatie van je leerlingen om hier dan in de mate van het mogelijke rekening mee te houden.

Ook de leerkrachten van de lagere school vonden het een zinvolle actie. Het doet je even stilstaan en je kan daardoor het oudercontact ook van de andere kant bekijken.”

ONDERWIJSCONSULENT:

“Het is wel een beetje uitvergroot en grappig, maar zeker wel zinvol. Het is belangrijk dat leerkrachten er rekening mee houden dat niet alle ouders hetzelfde zijn. Je gesprek aanpassen aan de persoon die voor je zit is belangrijk.”

3.2.2 Getuigenissen van ervaringsdeskundigen

Openstaan voor het standpunt van een ouder om zo tot oplossingen te komen en je kunnen inleven in de leefwereld van kwetsbaren.

Een getuigenis helpt mee aan de kansenverrijking van kwetsbare kinderen/jongeren. De leerkrachten kijken eens door de bril van een kwetsbare ouder. Misschien ken je ouders binnen de school die graag eens willen komen vertellen over hun situatie. Je kan natuurlijk ook contact opnemen met een vereniging waar armen het woord nemen (bv. vzw T' ANtWOORD) of met de ambassadeurs van het Centrum voor Basiseducatie. Leerkrachten kunnen zich hierdoor misschien beter inleven in de leefwereld van kwetsbare ouders.

Ze beseffen dan dat het niet vanzelfsprekend is om als ouder een stap naar de school te zetten, om de schoolbrieven te begrijpen, om te helpen bij huiswerk, etc.

Ook het Centrum voor Basiseducatie heeft ambassadeurs waar je beroep op kan doen. Ambassadeurs zijn ervaringsdeskundigen op gebied van laaggeletterdheid. Het zijn (ex-)cursisten van Basiseducatie die vertellen over hun ervaringen. Uit ervaring blijkt hoe moeilijk het is om individuele laaggeschoolde volwassenen te bereiken. Ze zijn niet gemakkelijk te traceren en ze hebben ook vaak niet voldoende zelfvertrouwen om zelf de stap te zetten naar onderwijs. Het volgen van een opleiding lijkt daardoor voor hen uitgesloten.

Ambassadeurs zijn m.a.w. ervaringsdeskundigen op het gebied van basiseducatie en laaggeletterdheid. Het zijn cursisten uit verschillende Centra voor Basiseducatie van Vlaanderen. Ze hebben leren praten over hun eigen ervaringen : hun schoolervaringen van vroeger als kind, maar ook over hun ervaringen bij Basiseducatie als volwassene.

De zorgcoördinator kan het gesprek met de ouder/ambassadeur en leerkrachten modereren en door enkele richtlijnen het gesprek in goede banen leiden. Zo kan de zorgcoördinator met de ouder afspreken om het eens met de leerkrachten te hebben over huiswerk, oudercontact, schoolrekeningen, communicatie, Sinterklaas, verjaardagen, etc. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van de tekeningen van 'T ANtWOORD. Voor de ouder is het ook eens zinvol om te horen dat het eveneens voor leerkrachten niet gemakkelijk is om de stap naar kwetsbare ouders te zetten, dat het niet vanzelfsprekend is om leerrijke, leuke schooluitstapen te organiseren die bovendien ook nog goedkoop zijn, etc. Een gesprek en gedachten uitwisselen kan leerrijk en zinvol zijn voor beide partijen.

Centrum voor Basiseducatie
Otterstraat 109
2300 Turnhout
014 42 27 87
info@basiseducatiekempem.be
www.basiseducatie.be

vzw T' ANtWOORD
Otterstraat 116
2300 Turnhout
014 44 26 78
info@tantwoord.be
www.tantwoord.be

3.2.3 Tentoonstelling: gebruik maken van de tekeningen

Oog hebben voor onderliggende problemen die kinderen/jongeren/ouders ervaren.

De zelfgemaakte tekeningen door ouders van vzw 'T ANtWOORD kunnen worden tentoongesteld in de leerkrachtenkamer. De ouders tekenen wat ze niet kunnen/ durven verwoorden. Er is een kleurencode gegeven aan de verschillende thema's.

Dit kan je als legende bij de tentoonstelling plaatsen:

Communiceren	Blauw
Welbevinden	Groen
Schoolkosten	Rood
Kansarmoede	Geel

De teksten die de ouders bij de tekeningen geschreven hebben, kunnen dan ook mee opgehangen worden.

Door middel van de tekeningen kan een discussie op gang worden gebracht hoe een kwetsbare ouder het onderwijs ziet en in het verleden heeft ervaren. De tekeningen zijn een prikkel om een gesprek op gang te laten komen hoe men samen aan gelijke kansen kan werken.

De leerkrachten kunnen in groepjes aan tafel plaatsnemen. Op de tafel liggen dan tekeningen die ze aan de hand van richtvragen kunnen bespreken:

Wat roepen deze tekeningen bij je op?

Herken je deze situaties vanuit je eigen beroepspraktijk?

Hoe reageer je zelf als leerkracht op deze situaties?

Wat is de ideale reactie van een school/leerkracht in deze situatie? Hoe kan hij/zij het verschil maken?

Bij deze laatste vraag kan je de leerkrachten creatief aan het werk laten gaan en het antwoord laten tekenen. Met deze tekeningen open je dan de discussie en probeer je te achterhalen wat er op school mogelijks kan veranderen. Dit is de start van een veranderingsproces waarbij een belangrijke voorwaarde is dat het gedragen wordt door heel het team.

Je kan ook laten tekenen door de leerkrachten wat zij niet kunnen/durven zeggen tegen gezinnen.

Bijvoorbeeld: "Wat denk je/voel je als een ouder bij de zoveelste uitnodiging niet komt opdagen?". Hier kan je dan als team ook mee aan de slag gaan. Probeer dit positief om te buigen! Het mag niet een bevestiging worden van de negatieve spiraal. Vang de signalen op en tracht samen naar oplossingen te zoeken.

3.2.4 Signaallijst

Actief bezig zijn met de signalen van kinderen/jongeren/ouders, om zo tot oplossingen te komen.

Leerkrachten krijgen vaak signalen die erop kunnen wijzen dat een kind/jongere in een maatschappelijk kwetsbare positie verkeert. Om te vermijden dat deze signalen over het hoofd gezien worden, is deze signaallijst met actieplan ontwikkeld. Bij alle signalen staan er acties vermeld op niveau van de klas, school, ouder en anderen.

Leerkrachten kunnen in groepjes signalen bespreken en zoeken welke acties aan dit signaal verbonden kunnen worden. Voorbeelden van een signalen met daaraan een actie gekoppeld op het niveau van de school, klas, ouder en anderen kan je terugvinden op www.turnhout.be/signaallijst.

Wanneer er tijdens het gesprek met de leerkrachten acties uit de bus komen die nog niet zijn opgenomen in de signaallijst, mag je dit altijd melden aan de Welzijn-Onderwijs – 014 40 96 31 – onderwijs@turnhout.be

LEERKRACHT

“Vroeger was het bij ons op school de gewoonte dat de kinderen/jongeren iets meebrachten voor de leerkracht als die jarig was. We ondervonden dat dit voor sommige gezinnen toch echt wel een probleem was: zij wilden niet minder doen dan anderen die soms extreme uitgaven deden. We hebben een briefje meegegeven voor ouders waarbij we voorstelden dat de kinderen een tekening of een tekst maken voor de verjaardag van de leerkracht. Die worden dan gebundeld in een boek voor de desbetreffende leerkracht en met de verjaardag overhandigd. Het blijft een mooie herinnering.”

3.2.5 Gids ouderbereik en Infogids ouderbetrokkenheid en leerlingparticipatie

Leerkrachten tips aanreiken om ouders schriftelijk en mondeling beter te kunnen bereiken

De betrokkenheid van ouders op school is erg belangrijk voor de leerresultaten en het welzijn van kinderen. Dat blijkt uit tal van onderzoeken. Om betrokkenheid te verhogen moet je ouders bereiken. Er zijn officiële kanalen zoals een participatieraad, schoolraad of oudercomité, maar er zullen extra inspanningen nodig zijn om ouders te bereiken die de stap naar school niet zetten. Als je rekening houdt met de manier waarop je met sommige ouders best communiceert, creëer je ook een kansrijker milieu voor deze mensen.

Allerhande tips voor de school rond het bereiken van ouders zijn gebundeld in de infogids ouderbereik.

De Gids ouderbereik (Basisonderwijs) en Infogids ouderbetrokkenheid en leerlingparticipatie (Secundair Onderwijs) kan je opvragen bij Welzijn – Onderwijs of downloaden op www.turnhout.be.

3.3 STAP 3: Behoud en inbedding in de eigen school

Herhaling van de prikkels uit stap 1

De prikkels kunnen zoveel herhaald worden als de school nodig acht. Op die manier wordt de bewustmaking steeds geprikkeld en warm gehouden. Indien het voor sommige leerkrachten niet meer zo helder is, kunnen de prikkels eventueel van bij het begin even herhaald worden. Het is ook nuttig om regelmatig een bezinningsmoment op de vergaderingen te houden.

Het is belangrijk dat er aandacht aan de nazorg van het sensibiliseringsproject besteed wordt zodat de prikkels niet uitdoven en ook nieuwe leerkrachten bij op de kar getrokken worden. Dit kan na 1 jaar of na meerdere jaren, ook weer op maat van de school.

4 EVALUATIE

4.1 De vragenlijst

Graag wensen we te achterhalen wat jullie vinden van deze coachingsmap en het prikkelpakket. Aan de hand van onderstaande vragenlijst krijgen wij feedback van jullie waardoor wij het pakket kunnen aanpassen, verbeteren. Mogen we daarom vragen dat, nadat je het prikkelpakket hebt toegepast in je school, je deze vragenlijst invult terug bezorgt aan Welzijn-Onderwijs – Campus Blairon 200 – 2300 Turnhout- Tel.: 014 40 96 31- onderwijs@turnhout.be. Deze lijst kunnen jullie terugvinden in de box in een envelop aan het deksel bevestigd.

4.2 Zelfevaluatie

We willen je de kans geven om jezelf (als leerkracht of als school) te evalueren inzake deze materie. Een zelfevaluatie doe je eerst en vooral voor jezelf. Het maakt immers voor jezelf duidelijk wat er goed loopt en waaraan eventueel nog gewerkt kan worden. Zelfevaluatie leidt daardoor altijd tot een ontwikkeling.

Deze zelfevaluatie kan zowel bij aanvang als bij de afsluiting van het project gebeuren. Uiteraard is het aangeraden om dit bij beiden te doen!

- Hoe stel ik me kansarmoede voor?
- Hoe zou een leerkracht een bijdrage kunnen leveren bij een betere omgang met kansarmoede in het onderwijs?
- Sta ik als leerkracht voldoende open voor deze problematiek?
- Schenk ik vandaag de dag tijdens mijn lessen voldoende aandacht aan de achtergronden van mijn leerlingen?
- Vind ik het nodig om, als leerkracht, (extra) aandacht te besteden aan kansarmoede in het onderwijs?

Specifiek bij afsluiting van het project:

- Is mijn visie omtrent hoe omgaan met kansarmoede in het onderwijs op één of andere manier gewijzigd door dit prikkelpakket?
- Heb ik me gedurende dit project voldoende opengesteld voor nieuwe ervaringen en ideeën?
- Ben ik, door medewerking aan dit project, meer overtuigd geraakt van het belang van aandacht aan kansarmoede (en de bijhorende problemen) in het onderwijs?
- Kan je voor jezelf enkele werk- of aandachtspunten formuleren die betrekking hebben op hoe beter omgaan met kansarmoede in klas- en schoolverband?
- Ben ik in staat om mijn, vaak onbewuste, vooroordelen te overstijgen en leerlingen op een eerlijke en open manier te benaderen?

Je kan deze vragen aan de leerkrachten stellen en ze er voldoende tijd voor geven om erover te reflecteren. Dit kan individueel of in groep. Laat enkele reacties uit de groep naar voor komen. Het is mogelijk om na deze groeps gesprekken een “verklaring” op te maken waarin je met je schoolteam aangeeft aandacht te willen schenken aan deze problematieken en kansenverrijkend wilt gaan werken. Giet deze elementen in een tekst en dan kan je deze “oorkonde” in het groot ophangen in de leerkrachtenkamer. Zo blijft het een aandachtspunt voor iedereen. Wanneer er nieuwe leerkrachten aangeworven worden, kan je dit met hen individueel overlopen (of laat een leerkracht betrokken in het proces het toelichten). Zo creëer je gedragenheid binnen het team.

5 **BRONNEN**

“Omgaan met kansarmoede in de basisschool, pijnpunten-beleving-aanpak; F. LAEVERS, T. VANHOUTTE, C. DERYCKE; 2003 CEGO Publishers, 3000 LEUVEN

www.turnhout.be/signalenlijst

www.zorg-en-gezondheid.be

www.vlaams-netwerk-armoede.be

6 EDUCATIEVE MATERIALEN, SPELEN EN METHODIEKEN ROND KANSARMOEDE

Deze materialen, spelen en methodieken zijn bedoeld om leerkrachtenteams te sensibiliseren rond kansenverrijking. Je kan ze ook gebruiken om samen met je leerlingen te spelen.

“Uitgespeeld”, een simulatiespel over armoede en uitsluiting, Welzijnszorg en Centrum Informatieve Spelen. (bevat een versie voor 12- tot 14-jarigen en een versie voor +17-jarigen)

“Platzak”, Welzijnszorg en Spoor Zes, 2006. (Dit is het nieuwste spel van de huidige campagne, nog niet ingevoerd in Antwerpen maar wel aan 4 euro te bestellen op www.welzijnszorg.be)

“Sander”, informatief spel over armoede en uitsluiting voor 6- tot 12-jarigen, Katholieke Jeugdraad, 2002.

“Kijk op de ander”, School Zonder Racisme, 2006

Deze fotomap heeft tot doel stereotypen en vooroordelen zichtbaar en bespreekbaar te maken in de klas. Het is een didactisch instrument om met kinderen en jongeren te werken rond beeldvorming en racisme. De begeleidende handleiding geeft achtergrondinformatie, handvaten om om te gaan met stereotypen en methodieken om met de foto's aan de slag te gaan. (www.schoolzonderracisme.be)

“Op de vlucht”, Centrum Informatieve Spelen, 2003.

'Op de vlucht' is een inleefspel waarin de deelnemers ervaren hoe het is om vluchteling te zijn. Het spel start bij de vlucht van het thuisland naar België. Tijdens hun tocht zoeken de spelers naar de beste transportmiddelen om zich te verplaatsen. Als ze in België aankomen, vragen ze asiel aan. Het spel wordt gespeeld in twee groepen die elk een andere rol hebben. Men doet verschillende spelrondes waardoor iedereen na verloop van tijd elke rol heeft gespeeld. Na afloop volgt de nabespreking waarin de link wordt gelegd tussen het spel en de realiteit. De spelbegeleider (leerkracht) trekt, samen met de deelnemers, parallellen tussen de gevoelens en de reacties van de spelers tijdens het spel en de gevoelens en de reacties van vluchtelingen in de realiteit. (www.spelinfo.be)

“Draai je recht – Het kinderrechtenspel”, Productiehuis Impressant, 2001

Alle kinderen hebben rechten, maar niet alle kinderen weten wat hun rechten zijn. De bedoeling van dit spel is om kinderen hun rechten beter te leren kennen aan de hand van concrete vragen. Er zijn veertien vragenkaartenreeksen die elk een basisrecht omvatten (recht op onderwijs, recht op eigen mening, recht op informatie,...). Het spel bestaat uit een bord met draaischijf en de 14 vragenkaartenreeksen. Een speler draait aan de schijf en neemt een kaart van de stapel met dezelfde tekening als die waarop de wijzer tot stilstand gekomen is. De buur (of begeleider) leest de vraag voor, bij een juist antwoord mag de kaart bijgehouden worden, bij een fout antwoord wordt de kaart terug onder aan de stapel gelegd. Wie op het eind de meeste kaarten verzameld heeft, is de winnaar. (De 'speel je recht'-koffer kan je gratis ontlenu bij Djapo vzw. Meer informatie kan je vinden op www.kinderrechtswinkel.be/index.php?ID=2692)

“Oordelen – vooroordelen”, Francien Wouters-Schilders, Tilburg: Prisma, 1995, ISBN 90-5620-005-6
Het spel 'Oordelen - vooroordelen' bestaat uit 75 kaarten, verdeeld in zes categorieën: vooroordelen, uitbeeldingsopdrachten, kennisvragen, positief kijken naar 'de ander', emoties en situatieschetsen. In de handleiding worden enkele spelvarianties gegeven. De handleiding is bedoeld voor vormingswerkers en groepsbegeleiders. Het spel kan het best gespeeld worden met een aantal groepjes van vijf à zes personen. Door middel van bovengenoemde categorieën probeert het spel de spelers bewust te maken van de oordelen en vooroordelen over henzelf en anderen. Met name bij de kennisvragen en de vooroordelen is het de bedoeling een onderlinge discussie aan te gaan.

De informatie, nodig voor het beantwoorden van kennisvragen, is te vinden in de bijlage van de handleiding. Het spel is overzichtelijk en, na het lezen van de handleiding, makkelijk te spelen.

“Allemaal anders”, P. Brander, C. Cardenas, R. Gomes, 2001

In het eerste deel van deze bundel worden enkele theoretische omkaderingen gegeven omtrent intercultureel werken en intercultureel onderwijs. In het tweede deel van het pakket wordt een groot aanbod spelletjes voorgesteld die kunnen gebruikt worden in het kader van multiculturele vorming in het jeugdwerk en op school. Bij elk spel wordt er informatie gegeven betreffende duur, thema's, doelstellingen, voorbereiding, instructies, tips voor evaluatie, suggesties voor opvolging,... (Gratis te downloaden op www.vormen.org)

“Communicatie Kwartet”, D.J. Schoor, Uitgever: Thema

Dit kwartetspel geeft inzicht in de manier waarop u communiceert. Het vergroot spelenderwijs uw communicatievaardigheden. Een ontspannen startpunt voor teambuilding.

“Gevangen in armoede”, A. Van der Wilt, Uitgever: Welzijnszorg

Educatieve handleiding bij de campagne Welzijnszorg 2003 met werkvormen rond armoede en detentie.

“Habitat”, C.W. Gronau, Uitgever: M. Egetmeyer

Habitat is een associatief kaartspel zonder echte vaste spelregels. Er is geen winnaar en geen verliezer. Het bestaat uit 88 handgeschilderde tekeningen uit de al dan niet natuurlijke omgeving van de mens. De kaarten wekken gevoelens en bedenkingen op omtrent de relatie tussen ons, de mensen, en de andere levensvormen op de aarde. Bij het instapspel trekt de eerste speler een kaart, plaatst deze voor zich op tafel, beschrijft het beeld en antwoordt op de volgende vragen: “Waar bevindt zich dit in de wereld?”, “Wat gebeurt er hier?”, “Op welke wijze ben ik met dit verbonden?”. Elk om beurt trekken de spelers een kaart en beschrijven deze op dezelfde manier. Je kan ook een verband leggen tussen je tweede en je eerste kaart. De spelregels suggereren nog andere werkvormen met dit materiaal. Habitat biedt heel veel mogelijkheden voor relatievorming, bezinningsdagen, groepsdynamiek en dergelijke. Het wordt in België verdeeld via het Institut Belge de Kinésiologie te Brussel tel: (02) 625 26 86.

“Blij u te leren kennen”

Het project “Blij u te leren kennen” wil kinderen van vluchtelingen een gezicht geven. In dit boekproject komen de kinderen zelf aan het woord. Deze kinderen getuigen over hun vlucht, ze vertellen over hun thuisland, hun toekomstdromen, Vlaanderen,... Dit boek geeft deze kinderen een gezicht. Ook letterlijk, want het is ook een fotoboek én een verhalenboek én een poëziebundel. Bij het boek hoort een methodiekenmap om rond dit thema met kinderen en jongeren te werken. De redactie hiervan was een samenwerking van het Steunpunt Intercultureel Onderwijs (ICO) met de pedagogische begeleidingsdienst Gent. Het boek en de bijbehorende methodiekenmap is een uitgave van Jeugd en Vrede in samenwerking met Bakermat Uitgevers. Verkoopprijs boek: 13 euro, methodiekenmap: 8 euro, boek + map: 20 euro. Jeugd & Vrede vzw, Kon. Astridlaan 160, 2800 Mechelen, tel.: 015 43 56 96 - Fax 015/43 56 97 www.jeugdenvrede.be

“Niets is wat het lijkt”

Materiaal en methodieken om project op te zetten rond het thema armoede in de klas. info@linkinc.be. (info www.cera.be)

Studio Globo : “Achter de muur”

Lespakket voor leerlingen 3e graad BO. Inleefatelier “achter de muur” in opbouw. www.studioglobob.be - tel.: 051 221103

Is een arme een rijke zonder geld?

Een verhalenproject over armoede en uitsluiting : voor kinderen uit de 4e,5e en 6e klas.

Uitgewerkte projectweek rond armoede en uitsluiting met bijhorende audio-cd.

Beweging van Mensen met Laag Inkomen en Kinderen, Nieuwebosstraat 3, 9000 Gent, Jacobsaan 12, 1040 Brussel., tel.: 02 647 92 25

Buitenspel!

Inleefspel rond kansarmoede en de vicieuze cirkel waarin mensen terecht komen. Voor min 20 tot max 100 kinderen uit 4e, 5e, 6e leerjaar. Realisatie van Jeugd Rode Kruis en Welzijnszorg.

www.jeugdrodekruis.be

Duivenvoer

Verteltheater voor kinderen : over de dagelijkse realiteit van een jongen in armoede. : 3de graad basisonderwijs (www.welzijnszorg.be).

Interactief computerspel rond armoede 'Pats & Co'.

Voor leerlingen derde graad SO : met getuigenissen en achtergrondinformatie (www.patsenco.be).

Pitten !

Verteltheater voor jongeren uit het secundair onderwijs over de dagelijkse realiteit van een jongen in armoede (www.welzijnszorg.be).

Een meisje van karton

Auteur: Boonen Stefan Clavis, ISBN: 90-448-0065-5, 2003.

Leeftijd: +8 jaar

Een jaar geleden was alles heel anders voor Linde. Toen zouden ze nog gewoon op vakantie gaan. Toen was een paar nieuwe schoenen geen punt. Ondertussen veranderde er veel. Haar vader is zijn werk kwijt en hij is erg depressief. Lindes moeder probeert de eindjes aan elkaar te knopen en zoekt een extra baantje.

Kermis voor Sam?

Auteur: Elias Bettie Clavis, ISBN: 90-448-0064-7, 2003.

Leeftijd: peuter

Er is kermis in de stad. Maar niet voor Sam, want Sam heeft geen geld. Thuis is er een zusje geboren. En nieuwe zusjes kosten handenvol geld, zegt mama. Toch gaat Sam stiekem een kijkje nemen. Naar het reuzenrad, naar de loterij en de paardenrace. Zijn handen jeuken om mee te doen. Eén keertje maar.

Bloemen op de muur

Auteur: Dieltiens Kristien Clavis, ISBN: 90-448-0066-3, 2003.

Leeftijd: +14 jaar

Als oudste dochter van een groot gezin heeft Sandy het niet gemakkelijk. Zoals elke tiener twijfelt ze aan zichzelf - te dik, te wit. En ze droomt van een betere toekomst - met Alex, met werk. Maar het nest waaruit ze komt, laat haar niet los. Met veel levenskracht en een sterke verantwoordelijkheidszin probeert Sandy zichzelf en haar familie in moeilijke omstandigheden recht te houden. Toch zal ze ooit de keuze moeten maken tussen blijven of gaan.

Later wil ik Stuntman worden

Auteur : Dety Verreydt. Bakermat , ISBN : 90-5461-117-0 , 1996

Leeftijd: + 10 jaar

Andy heeft zijn boeken gekaft in reclamepapier, als middagmaal eet hij een Mars en zijn huistaken komen verkreukeld uit zijn boekentas. Toch vraagt juf aan Wim om Andy niet in de steek te laten.

Kleuren

Auteur: Descamps Luc Facet, ISBN: 90-5016-336-X, 2001.

Leeftijd: +12 jaar

Steven is net veertien geworden. Zijn vader houdt er sterke rechts-extremistische ideeën op na. Zijn moeder is de rust zelf. De laatste tijd zijn er nogal wat spanningen in het gezin, en Steven is bang dat er op een dag geen verzoening meer mogelijk zal zijn. Bij de vaak nogal heftige discussies in de klas over een multiculturele samenleving houdt hij zich het liefst afzijdig, ervan overtuigd dat iedereen respect verdient.

Gelijke onderwijskansen voor elk kind, scholen maken er werk van!

Deze video werd gemaakt door de lokale overlegplatformen i.s.m de stad Antwerpen.

De video is verkrijgbaar bij VOEM (Vereniging voor Ontwikkeling en Emancipatie van Moslims)

Duinstraat 152, 2060 Antwerpen.

Tel./Fax: 03 272 35 07 - voem.vzw@village-uunet.be

Raining Stones

speelfilm, 90 min. Eng./Ned. - GB,1993 - Regie:Ken Loach

Thema: arbeid & werkloosheid, armoede

Film over kansarmoede in Manchester. Twee werklozen, Bob en Tommy, zijn bereid alle mogelijke en onmogelijke klussen op te knappen om hun gezinnen te onderhouden. Alleen via zwartwerk kunnen ze het hoofd boven water houden. Bobs dochtertje kijkt uit naar haar plechtige communie, maar Bob heeft geen geld om zijn dochter een mooie jurk en nieuwe schoenen te kopen. Hij besluit geld te lenen, maar hij raakt hierdoor van de regen in de drop, in de strikken van gewetensloze geldschieters,... Raining Stones is een film die sociale kritiek aanbrengt op een verteerbare en ontroerende wijze, een combinatie van humor en woede op de frontlinie van de sociale verdrukking.

Ca commence aujourd'hui

speelfilm, 117 min. Fr./Ned. - Frankrijk 1999 - Regie : Bertrand Tavernier

Thema: armoede, kinderen

Daniel Lefèbre is directeur van een lagere school in Hernaing, een dorp in Noord-Frankrijk. Voor Daniël, een mijnwerkerszoon, is lesgeven een passie. Hij werkt in een regio die ooit welvarend was, maar nu geplaagd wordt door schrijnende werkloosheid. Zijn collega's zijn minstens zo bekwaam en toegewijd en samen proberen ze het beste uit de kinderen te halen en hen spelenderwijs de nodige vaardigheden bij te brengen. Op een avond komt mevrouw Henry haar dochtertje Laetitia van school ophalen. Ze is veel later dan gewoonlijk. Als ze haar kind wil knuffelen, valt ze op de grond. Ze blijkt dronken te zijn. Uit schaamte vlucht ze weg en laat ze Laetitia en een jonger zusje alleen achter. Daniël roept de hulp in van de Sociale Dienst. Zij sturen hem echter met een kluitje in het riet, waarna hij besluit de kinderen zelf naar huis te brengen, hoewel dat tegen de schoolvoorschriften indruist. Dit voorval heeft veel gevolgen. Door de wijze waarop hij het voor de kinderen en hun sociaal zwakke ouders opneemt, komt hij in conflict met zijn school bestuur en de plaatselijke politici. Maar Daniël is vastbesloten in zijn strijd voor een betere toekomst voor zijn leerlingen. In zijn strijd wordt hij bijgestaan door zijn partner en beeldhouwster Valeria en Samia, die bij de Sociale Dienst werkt.

My name is Joe

speelfilm, 105 min. Eng./Ned. - Regie: Ken Loach - G.B., 1998

Armoede, arbeid & werkloosheid, drugs, relatie, vrouwen.

Billy Elliot: "Inside every one of us is a special talent waiting to come out. The trick is finding it."

Speelfilm, min. Eng./Ned.

Billy Elliot woont halverwege de jaren tachtig samen met zijn stugge vader Jackie, zijn opstandige broer Tony en zijn demente oma in een klein arbeidershuisje in een armlastig mijnwerkersdorp in Noord-Engeland. De montere Billy ontdekt dat hij niet in de wieg is gelegd voor het boksen zoals de meeste jongens van zijn leeftijd. Liever danst de jongen mee met het balletklasje van de verlopen, kettingrokende juf Wilkinson; een daad waarmee Billy uiteraard de woede wekt van zijn vader. Dat Billy desondanks zijn balletdromen zal blijven volgen, staat op dat moment als een paal boven water. Overladen met prijzen allerhande (van Toronto tot Edinburgh, van Stockholm tot Gent) en badend in de wierrook van filmcritici en publiek, danste in 2000 Billy Elliot door het filmisch landschap. De film is ontroerend wanneer het moet (maar nooit overdreven) en grappig wanneer het kan (maar nooit ten onpas). De grote verdienste van debuterend regisseur Stephen Daldry, wiens volgende film *The Hours* (2002) was, is dat hij zijn personages op de voorgrond plaatst en hén het verhaal laat vooruitstuwten. De ster van de film is Jamie Bell, die al danst sinds zijn zesde en in *Billy Elliot* op een prachtige manier zijn talent laat ontluiken. Bell danst op muziek van The Clash, Tsjajkovsky en vooral T-Rex door de groezelige straatjes en steegjes. *Billy Elliot* is ontroerend, geloofwaardig, indringend, sprankelend en puur. *Billy Elliot* is een filmervaring die je je weer even kind laat voelen en je zelf pliés, pirouettes of arabesquen makend door het huis doet huppelen.

L'enfant

Speelfilm, 100min Fr./Ned - Regie : Jean- Pierre en Luc Dardenne

De twintigjarige Bruno is een straatboefje. Samen met enkele schoolkinderen pleegt hij diefstallen om daarna het gestolen spul te verkopen. Hij hokt samen met zijn vriendin, de achttienjarige Sonia, van wiens kindergeld ze leven.

The Yarn Princess

Speelfilm, 94 min. Eng./Ned. - VSA, 1994 - Thema: vrouwen, armoede, kinderen

Ongeschikt verklaard om haar zes kinderen op te voeden, weigert Marjorie Thomas te aanvaarden dat haar kroost van haar wordt weggenomen. Meer nog, ze vindt de innerlijke kracht om voor haar kinderen te vechten, de strijd met de bureaucratie aan te gaan en een polemieek te ontketenen rond geschikt ouderschap.

Samia

Speelfilm, 73 min. Fr. en Ar. gesproken, Ned. Ondertiteld - Frankrijk 2000 - Regie :Philippe Faucon en Soraya Nini - Thema: meisjes, opvoeding, religie, liefde

De vijftienjarige Samia leeft in Marseille als één van de acht kinderen van een zeer traditionalistisch Algerijns gezin. Ze stikt onder het gewicht van een op geloofs- en verbodsbepalingen gebaseerde moraal die zij niet meer deelt. Samia's slechte schoolresultaten hebben tot gevolg dat zij tegen haar zin in een technische richting wordt ondergebracht. "Het verhaal van Samia leidt ons binnen in de wereld van een Maghrebijnse familie in het hedendaagse Marseille, met haar codes en taboes die zowel warm en krachtig als strak en onderdrukkend kunnen zijn. Op een "buitenwereld" die als agressief en vijandig wordt ervaren, wordt gereageerd door zich af te sluiten en op zichzelf terug te plooiën. In dit verhaal is het racisme gedeeld, het onbegrip wederzijds."

De jongen die niet meer praatte

Speelfilm, 108 min. Ned. - Nederland 1995 - Thema: migranten, kinderen

Memo is een negenjarige Koerdische jongen, die met zijn moeder en zusje in Oost-Turkije woont. Zijn vader woont in een grote zeehaven in Nederland. Als er oorlog dreigt in het gebied waar Memo woont, besluit de vader om zijn gezin definitief naar Nederland te halen. Maar Memo wil zijn vrienden niet achterlaten. Hij gaat er naar school en heeft een baantje dat hij heel graag doet: hij brengt post rond en leest sommige mensen die niet goed kunnen lezen, hun post voor. Als Memo merkt dat hij voorgoed in Nederland moet blijven, besluit hij uit protest niet meer te praten.

Aller simple vers l'hiver

Speelfilm, 50 min. Fr./Ned. - België 1999 - Thema: vluchtelingen/kinderen

In het putje van de winter komt de 13-jarige Malika aan in een Ardeens dorpschooltje. Ze is niet te best gekleed, eerder gesloten en beantwoordt alle vragen steevast met een "comprends pas!" "Reis naar de winter" is het verhaal van een lange reis naar Europa.

De vrouw in de tram

Kortfilm, 8 min. Frans/Ned. - België 1993 - Thema: racisme

In openbare plaatsen, op tram en bus voelen zich nogal eens snel geïrriteerd door vreemde snuiters. De grens tussen onverdraagzaamheid en racisme vervaagt naarmate men zich in zijn gedrag gesterkt waant door het eigen volk. Maar het loopt soms anders af dan men zich voorgesteld had. Deze kortfilm is uitermate geschikt als inleiding rond onverdraagzaamheid, temeer daar de kijker zichzelf herkent in deze komische zedenschets. Humor blijkt dikwijls een sterker tegengif tegen onverdraagzaamheid dan een lange loodzware film.

Door armoede getroffen

Documentaire, 55 min. Ned. Versie - Realisatie : Olga Deckers, Bea Matteredne, Madeleine Sergooris België, 1977 - Thema: armoede, vrouwen

"Door armoede getroffen" bezocht vijf vrouwen die in zware financiële problemen zitten, vrouwen die armoede aan den lijve ondervinden en ondanks alles het hoofd boven water houden. Ook in ons land zijn er nog arme mensen. Maar we kennen ze niet en wat betekent arm zijn in een land als België? Wie is arm, wie wordt arm? Door de economische recessie werden al vele mensen van een goed inkomen beroofd. Fabrieken sluiten, mensen staan op straat. Hoe leven ze dan verder? Het is een immens probleem. De documentaire beperkt zich in dit geval tot armoede bij vrouwen. Hoe pijnlijk en gevoelig de problemen liggen bleek al tijdens de zoektocht naar getuigen. Open en bloot vertellen hoe het is om arm te zijn, in een krot te wonen, eten te gaan halen bij de voedselbank, kleren bij een sociaal centrum... Weinig vrouwen waren ertoe bereid. Armoede wordt verborgen want, zoals een van de vrouwen in het programma het uitdrukt: "het ergste is er niet meer bij te mogen horen". In België heeft 8 % van de eenoudergezinnen (in vier op de vijf gevallen een alleenstaande moeder) een inkomen dat lager is dan de EU-norm. Ze moeten rondkomen met een inkomen, als ze al een inkomen hebben, want een op de drie van deze vrouwen heeft geen betaalde baan omdat ze die ook nog niet hadden toen ze trouwden. Ze leven dus van een uitkering. Hoewel vrouwen in het algemeen een groot inhaalmanoeuvre hebben uitgevoerd qua opleiding en vorming blijven in sociaal zwakke milieus de oude normen van moeder aan de haard gelden. Vader is er de kostwinner, moeder zorgt voor de kinderen. Deze vrouwen hebben geen opleiding, geen diploma's. Als hun huwelijk faalt hebben ze nauwelijks kansen om werk te vinden. Deze generatiearme gezinnen kennen daarbij typische problemen: kinderen die bijna automatisch naar het bijzonder onderwijs gaan, kinderen die gepest en uitgesloten worden op school, slechte huisvesting. De zorg voor de kinderen wordt bijna altijd gedragen door de vrouw, ook als ze niet alleen staat. De groep thuiswerkende vrouwen is buitenproportioneel vertegenwoordigd in de lage inkomensgroepen: 82 % van alle arme vrouwen. Zij komen niet voor in de statistieken omdat daar de mannelijke gezinshoofden worden geteld.

Die man is uiteraard even arm als zijn thuiswerkende vrouw, maar op haar wegen de lasten van de armoede wellicht zwaarder omdat zij dagelijks wordt geconfronteerd met het tekort in haar portemonnee. Iedere dag opnieuw is het rekenen en tellen. De voordeligste winkels weten ze allemaal feilloos liggen, ze kennen de centra en vzw's waar ze gratis of zeer goedkoop voedsel, tweedehandskleding, huisraad, meubels en speelgoed kunnen vinden.

Exodus

Documentaire, 52 min. Ned. Gesproken - Lode Desmet/Canvas - België, 1999

Thema: vluchtelingen, integratie

De vijfjarige Vina en haar vader maken een hectische reis vanuit Zweden naar Noord-Irak om haar grootvader en oom te bezoeken. Ook haar broer heeft hulp nodig om Irak te kunnen ontvluchten. De documentaire sleept de kijker mee in een draaikolk van geheimen, soldaten, de bedreiging van bombardementen, smokkelaars en emoties. Op het einde van de reis neemt Vina afscheid van haar grootvader zonder te weten of ze hem ooit nog zal weerzien. Drie maanden later komt Vina's oom aan in het station van Stockholm. Hij is illegaal uit Irak gevlucht. Exodus toont aan dat fort Europa niet zo'n oninneembare burcht is. In de laatste 15 jaar is in de Europese steden een parallelle samenleving gegroeid van honderdduizenden vluchtelingen. Ze zijn goed georganiseerd en lossen hun problemen noodgedwongen zelf op. De meeste van hen zijn geen criminelen of slachtoffers van criminelen. Het zijn gewone mensen die in de legaliteit willen leven.

Het gelijk van de sterkste (La raison du plus fort)

Documentaire, 88 min. Fr./Ned. - België 2003

Thema: armoede, ongelijkheid, onrechtvaardigheid, migratie

"In plaats van armoede te bestrijden, bestrijdt men de armen." Dit is de slagzin van deze documentaire, die het heeft over enkele hete topics van onze tijd: armoede, delinquentie en immigratie. De film brengt een persoonlijk standpunt over de wijze waarop onze samenleving omgaat met "vreemden". De bange blanke man wordt geconfronteerd met de "vreemden" die in onze steden wonen. De verteller reist van stad tot stad en toont ons dat de Europese democratie waar het zagezegd goed is en waar iedereen alle kansen krijgt, een illusie is. Patric Jean trok onder meer naar Brussel, Amiens, Lyon en Marseille. Hij verbleef in de troosteloze banlieues en filmde in de rechtszaal en in de gevangenis. Hij onthult doorheen de reis de onrechtvaardige werkelijkheid en het sociale geweld waarvan de immigranten slachtoffer zijn.

School nr. 1

Documentaire, 45 min. Fr/Ned. - Canvas 2003

Thema: lager onderwijs, achterstand, migratie

"De les van Schaarbeek" is een reportage over positieve discriminatie in een Brusselse school. De Josaphatstraat is niet meteen Brussels mooiste. De meeste huizen zijn aan een opknappbeurt toe, slukstorters deponeren er hun afval. Toch trekt één gebouw de aandacht: l'école n.°1. De overgrote meerderheid van dit schooltje bestaat uit migrantenkinderen met heel wat taalproblemen. Daarom krijgen ze extra middelen voor o.a. taallessen en een psychologe. Er zijn speciale klasjes voor kinderen met leerproblemen en taalachterstand. Roger Beeckmans volgt een les waarin een lerares op overtuigende wijze de mechanismen van uitsluiting en racisme uitlegt aan deze diverse groep. De les toont aan welke filosofie de school en haar directie hanteert: respect voor anderen en verdraagzaam leren zijn, staat centraal. Een groep Kossovaarse vluchtelingen overleeft dankzij de hulp van de directeur en een schoonmaakploeg die soms voor de kinderen kookt omdat ze geen eten bij zich hebben. Een film die laat zien dat het ook "anders" kan.

Être et avoir

Documentaire, 104 min. Fr/Ned. - Regie en scenario Nicolas Philibert, Fr. 2002.

thema: kinderen, onderwijs

Schitterende documentaire van de Franse filmmaker Nicolas Philibert geeft een boeiend beeld van een klein Frans plattelandsschooltje tegen de achtergrond van het met de seizoenen veranderende landschap (in het hart van de Auvergne). Het schooltje telt slechts dertien leerlingen en de onderwijzer is van alle markten thuis. Hij geeft les aan de kinderen, maar is daarnaast ook directeur en gymleerkracht. Deze wat ouderwetse meester is beurtelings streng en aardig, en wordt geenszins geïdealiseerd. Toch groeit hij in de loop van de film uit tot de onderwijzer die we allemaal voor onze kinderen zouden wensen. Hartverwarmende, aangrijpende cinema. Philibert werd voor *Être et avoir* beloond met de European Film Award voor beste documentaire.

Blue eyed

Documentaire, 50 min. Eng./Ned. - Realisatie: Bertram Verhaag - Duitsland, 1996

Thema: racisme

Jane Elliott, ooit lerares in de midwest van de VS, wijdde de voorbije 30 jaar aan de strijd tegen vooroordelen, onwetendheid en racisme in de samenleving. De moord op Martin Luther King in 1968 had haar zodanig geschokt dat ze besloot in haar eigen school een experiment op touw te zetten dat haar kinderen het besef zou meegeven dat discriminatie op basis van huidskleur waanzin is. Dat ging niet zonder slag of stoot, want niet alleen haar collega's keerden zich tegen haar, maar ook haar ouders werden in haar geboorteplaats volledig geïsoleerd en economisch gewurgd. Vandaag richt ze haar trainingssessies ook tot leerkrachten, studenten, bankbedienden, ambtenaren. Haar methodiek is nogal schokkerend. Wat als een spelletje begint, wordt al gauw keiharde realiteit die bij sommige deelnemers intense gevoelens laat bovenkomen, zodat de workshops soms ontaarden in heftige confrontaties. Daar is het Jane Elliott juist om te doen, want zoals ze zelf zegt: "Langer dan één dag willen de witte bazen hun macht niet afstaan. Langer dan een uur kunnen ze niet ondergaan wat wij ons hele leven gewend zijn."

Materiaal ontlenen:

Documentatiecentrum Atlas
www.provant.be/leren/documentatiecentra/docatlas
turnhout@docatlas.be
Patersstraat 62
2300 Turnhout
Tel.: 014 72 40 20
Ontlenen is gratis
5 materialen voor 4 weken

Djapo vzw
www.djapo.be
turnhout@djapo.be
Patersstraat 62
2300 Turnhout
Tel.: 014 41 94 39
Prijslijst zie website